

**Методичні рекомендації
щодо проведення моніторингову забезпечення додержання
конституційних прав людини і громадянина на соціальний захист,
культуру та охорону здоров'я органами місцевого самоврядування в умовах
децентралізації**

Загальні положення

Моніторинг – це інструмент, який використовується в роботі Уповноваженого з прав людини для поліпшення захисту прав людини та підвищення поваги до них.

Моніторинг може бути в формі дослідження документів, інформації ЗМІ або в формі моніторингового візиту.

Мета моніторингового візиту – моніторинг виконання органами місцевого самоврядування покладених на них зобов'язань щодо забезпечення реалізації прав людини у сфері соціального захисту.

Моніторингові візити здійснюються відповідно до Регламенту проведення моніторингових візитів з питань дотримання соціальних та економічних прав людини і громадянина органами державної влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами, організаціями незалежно від форми власності.

Загальні кроки та дії, необхідні для організації моніторингового візиту

Координація.

Для будь-якого моніторингового візиту вимагається певний ступінь координації та планування, що краще за все можна досягти шляхом створення моніторингової групи з призначенням керівника моніторингової групи.

Керівник моніторингової групи відповідатиме за планування моніторингового візиту, документальне забезпечення (посвідчення, доручення, бланки протоколів тощо) визначення кількості спеціалістів, необхідних для проведення моніторингу, а також за контакти із громадськими моніторами, збір інформації про моніторинг, підготовку загального звіту та вирішення інших організаційних питань.

Правова обізнаність.

Учасники моніторингу повинні обов'язково ознайомитися із правовою базою, а саме: положеннями Конституції України, законами, які стосуються соціальних прав (права на соціальний захист, на охорону здоров'я, на працю,

освіту та культуру) та інших пов'язаних з цим питань, включаючи інформацію про повноваження посадових осіб органів місцевого самоврядування, органів виконавчої влади, підпорядкованих їм установ, підприємств.

Пул громадських моніторів. Керівник моніторингової групи має можливість залучати громадських моніторів. Для цього формується пул потенційних громадських моніторів, бажаючих взяти участь в моніторингу.

Навчання. Всі монітори перед початком роботи повинні пройти вступний інструктаж (вступний курс навчання), щоб зрозуміти цілі та принципи моніторингу. Таке навчання необхідне (вимагається) навіть для тих, хто вже має досвід проведення моніторингу, оскільки різні сфери моніторингу можуть мати різні цілі та підходи.

Програми навчання повинні охоплювати інформацію про законодавство, умови,

в яких відбуваються моніторингові візити, а також огляд методів роботи та корисну практичну інформацію стосовно конкретних робочих та етичних питань.

Посвідчення монітора. Кожен член моніторингової групи повинен отримати (мати) посвідчення або акредитацію (доручення), що (яка) дозволить ідентифікувати його як акредитованого монітора, який пройшов відповідне навчання.

Всі монітори під час моніторингового візиту повинні мати при собі посвідчення.

Моніторингові групи. В більшості випадків монітори повинні працювати групами – принаймні в парі з іще одним монітором. Самостійна робота може піддати їхню особисту безпеку підвищеному ризику, та не сприятиме об'єктивній оцінці ситуації. (й це також обмежить їхню здатність об'єктивно оцінити ситуацію).

Ролі при проведенні моніторингу. При здійсненні моніторингу може знадобитися певний, хоча й не обов'язково складний, розподіл обов'язків. Для невеликої моніторингової групи (може бути) достатньо мати призначеного керівника; для більш численних груп (може виявитися) доцільно призначити координаторів, які відповідатимуть за команди моніторів, що працюють в різних місцях. Корисно мати невелику основну групу з людей, які можуть спільно виконувати обов'язки координатора та керівника групи або виконувати ці обов'язки по черзі, щоб розвивати та розширювати свій досвід в складі моніторингової групи.

Наставництво. Групи моніторів можуть складатися з людей, які мають різний рівень досвіду. Якщо є така можливість, недосвідчені монітори повинні працювати з більш досвідченими напарниками.

Початок роботи над моніторингом

Повноваження органів місцевого самоврядування

З урахуванням положень статей 32 та 34 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21.05.1997 № 280/97-ВР (далі – Закон № 280/97) та статей 89, 90 та 91 Бюджетного кодексу України у сфері соціального захисту, охорони здоров'я та культури за рахунок коштів місцевих бюджетів здійснюється:

зокрема, відповідно до статті 32 Закону № 280/97

забезпечення пільгового проїзду учнів, вихованців, студентів та педагогічних працівників до місця навчання і додому у порядку та розмірах, визначених органами місцевого самоврядування, за рахунок видатків відповідних місцевих бюджетів;

організація медичного обслуговування та харчування у закладах освіти, культури, фізкультури і спорту, оздоровчих закладах, які належать територіальним громадам або передані їм;

створення умов для розвитку культури, сприяння відродженню осередків традиційної народної творчості, національно-культурних традицій населення, художніх промислів і ремесел;

забезпечення в межах наданих повноважень доступності і безоплатності медичного обслуговування на відповідній території;

забезпечення відповідно до закону розвитку всіх видів медичного обслуговування, розвитку і вдосконалення мережі лікувальних закладів усіх форм власності;

забезпечення відповідно до законодавства пільгових категорій населення лікарськими засобами та виробами медичного призначення;

вирішення питань про надання неповнолітнім, учням, студентам, пенсіонерам та особам з інвалідністю права на безкоштовне і пільгове користування об'єктами культури, фізкультури і спорту, а також визначення порядку компенсації цим закладам вартості послуг, наданих безкоштовно або на пільгових умовах;

забезпечення охорони пам'яток історії та культури, збереження та використання культурного надбання;

внесення пропозицій до відповідних органів про ліцензування індивідуальної підприємницької діяльності у сфері охорони здоров'я.

зокрема, відповідно до статті 34 Закону № 280/97

забезпечення надання соціальних послуг особам, які перебувають у складних життєвих обставинах та потребують сторонньої допомоги (у тому числі бездомним особам та особам, звільненим з установ виконання покарань);

забезпечення надання передбачених законодавством пільг окремим категоріям громадян (у тому числі щодо безкоштовного проїзду);

забезпечення надання ритуальних послуг у зв'язку з похованням самотніх громадян, ветеранів війни та праці, а також інших категорій малозабезпечених громадян; надання допомоги на поховання громадян в інших випадках, передбачених законодавством;

забезпечення призначення та виплати компенсації фізичним особам, які надають соціальні послуги громадянам похилого віку, особам з інвалідністю, дітям з інвалідністю, хворим, які не здатні до самообслуговування і потребують сторонньої допомоги;

реалізація місцевих програм соціального захисту окремих категорій населення, які визначають додаткові до встановлених законодавством гарантії тощо.

З огляду на зазначене, під час моніторингу досліджуються дотримання прав громадян на зазначені соціальні гарантії згідно з Переліками питань, що додаються, які також містять посилання на положення нормативно-правових актів, що регулюють відповідні питання, повна інформація про які наведена у додатку Переліку питань (далі – Опитувальник).

На кожному рівні адміністративно-територіального устрою функціонують відповідні органи місцевого самоврядування та органи виконавчої влади:

на базовому рівні – сільська, селищна, міська ради та їх виконавчі органи, представництва (представники) окремих органів виконавчої влади;

на районному рівні – районні ради та їх виконавчі органи, райдержадміністрації, територіальні органи центральних органів виконавчої влади;

на регіональному рівні – Рада міністрів Автономної Республіки Крим, обласні ради та їх виконавчі органи, облдержадміністрації, Київська та Севастопольська міські ради та їх виконавчі органи, Київська та Севастопольська міські держадміністрації, територіальні органи центральних органів виконавчої влади.

Водночас первинним суб'єктом місцевого самоврядування, основним носієм його функцій і повноважень, є територіальна громада села, селища, міста.

Територіальні громади в порядку, встановленому законом, можуть об'єднуватися в одну сільську, селищну, міську територіальну громаду, утворювати єдині органи місцевого самоврядування та обирати відповідно сільського, селищного, міського голову (стаття 6 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні»).

У зв'язку із цим ключовим об'єктом моніторингу дотримання прав людини у сфері соціальних прав в умовах реформи децентралізації є міська, сільська, селищна об'єднана територіальна громада (далі – ОТГ).

Визначення об'єктів моніторингу.

Інформацію щодо створених ОТГ, їх рейтингу та результатів діяльності можливо попередньо отримати за посиланням <https://decentralization.gov.ua>.

Вибір ОТГ для моніторингу має бути зумовленим в першу чергу наявністю інформації про порушення прав людини, отриманої із звернень

громадян, ЗМІ, від громадянських об'єднань. Також з метою порівняння можуть бути обрані ОТГ в межах однієї області з високим та низьким рейтингом.

Якщо в структурі ОТГ створені структурні підрозділи, відповідальні за реалізацію повноважень, визначених у статтях 32 та 34 Закону № 280/97 і ОТГ самостійно забезпечує реалізацію відповідних повноважень, об'єктом моніторингу виступатиме виключно ОТГ (її виконавчий комітет).

У разі, якщо ОТГ безпосередньо не забезпечує виконання функцій визначених в статтях 32 та 34 Закону № 280/97, слід дослідити якими документами узгоджено питання виконання відповідних повноважень районною державною адміністрацією через районну раду (або виконавчим комітетом міської ради) із спрямуванням необхідних для цього ресурсів (матеріальні, фінансові тощо), об'єктом моніторингу можуть бути:

міська рада (далі – МР);

районна рада (далі – РР);

районна державна адміністрація (далі – РДА);

структурний підрозділ РДА за напрямком діяльності (з питань соціального захисту населення (управління/відділ) (далі – УСЗН); з питань охорони здоров'я (в разі, якщо такий підрозділ (управління/відділ) створено у структурі РДА, далі – СПОЗ), з питань культури (відділ) (далі – відділ культури); комунальні установи, заклади, що надають соціальні послуги;

зклади охорони здоров'я, що надають первинну медичну допомогу (комунальні некомерційні підприємства «Центри первинної медичної допомоги» та їх структурні підрозділи - амбулаторії загальної практики-сімейної медицини);

зклади культури (далі – бібліотечні установи);

У такому випадку проводиться моніторинговий візит до зазначених або інших об'єктів за їх фактичним місцезнаходженням.

Проведення моніторингового візиту

1. З'ясування	характеристики
ОТГ/адміністративно-територіальної одиниці (АТО):	
дата та підстава створення;	
кількість рад, що об'єдналися;	
склад громади;	
чисельність населення;	
площа.	

З такою інформацією можна попередньо ознайомитись за посиланням <https://decentralization.gov.ua>.

Разом із тим, опрацьовується паспорт ОТГ; структура її виконавчого апарату; стратегія розвитку громади (постанова Кабінету Міністрів України від 06.08.2014 № 385 «Про затвердження державної стратегії регіонального розвитку України на період до 2020 року», Порядок розроблення регіональних стратегій розвитку і планів заходів з їх реалізації, а також проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації зазначених регіональних

стратегій і планів заходів, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 11.11.2015 № 932).

2. З'ясування об'єктів моніторингу, що забезпечують реалізацію державної політики у сфері соціального захисту населення та надання соціальних послуг членам ОТГ, охорони здоров'я та культури.

3. Дослідження питання розподілу повноважень між ОТГ, МР, РР та РДА в частині реалізації спільних програм та повноважень у сфері соціального захисту населення та надання соціальних послуг членам ОТГ, охорони здоров'я та культури їх взаємодії, оформлення відповідних відносин розпорядчими документами.

Для прикладу:

у сфері соціального захисту населення

укладення угоди про взаємодію між виконавчим комітетом ОТГ та УСЗН РДА, угоди з Територіальним центром надання соціальних послуг щодо надання таких послуг та їх фінансування.

у сфері охорони здоров'я

здійснення відповідних фінансових взаєморозрахунків за надану медичну допомогу мешканцям ОТГ/району у відповідних закладах охорони здоров'я, підпорядкованих ОТГ/РР: наявність міжбюджетних трансферів між адміністративно-територіальними одиницями.

у сфері культури

укладення угоди про взаємодію між виконавчим комітетом ОТГ та відділом культури;

У разі делегування відповідних повноважень МР, РР та РДА, чи їх структурним підрозділам питання пунктів Опитувальника досліджуються під час візиту безпосередньо до цих органів.

При цьому слід враховувати, що МР, РР надають переважно інформацію щодо наявності місцевих програм, спрямованих на соціальний захист та соціальну підтримку, охорону здоров'я та культуру населення району (міста), у т.ч. й ОТГ, та їх фінансування, іншу інформацію доцільно з'ясувати в УСЗН, СПОЗ, відділах культури.

4. Опрацювання питання щодо наявності місцевих програм, спрямованих на соціальний захист та соціальну підтримку, охорону здоров'я та культуру населення ОТГ, а також стану їх реалізації та виконання за звітний період.

При цьому з'ясувати, чи передбачається відповідними програмами кошти на реалізацію повноважень, визначених статтями 32 та 34 Закону № 280/97.

5. З'ясування виконання власних та делегованих повноважень у сфері соціального захисту населення, охорони здоров'я, культури, освіти.

5.1. У сфері соціального захисту.

Відповідно до Форми моніторингу забезпечення додержання конституційних прав людини і громадянина на соціальний захист органами місцевого самоврядування в умовах децентралізації (форма додається) моніторинговою групою:

1. Вносяться до Форми дані щодо соціально-демографічного складу населення та вразливих груп населення відповідно до соціального паспорту

ОТГ (Табл.1). Дані в розрізі по роках за результатами моніторингу заносяться до таблиць з дати утворення ОТГ.

2. Аналізується місцева політика у сфері соціального захисту (Табл. 2) на підставі стратегічних/програмних документів ОТГ (зокрема програми соціально-економічного розвитку, цільової соціальної програми, плану розвитку соціальних послуг). При цьому досліджується питання залучення громадськості до розробки відповідних документів.

3. Встановлюється зобов'язання органів місцевого самоврядування з питань забезпечення права на соціальний захист в стратегічних та програмних документах ОТГ/АТО (Табл. 3). При цьому до Форми вносяться дані щодо назви стратегічного або програмного документу та роки його дії, а також передбачені ним відповідні напрями, заходи стосовно реалізації прав на соціальний захист.

4. Визначається прогрес в реалізації політики із забезпечення права на соціальний захист (Табл. 4).

5. Фіксується бюджетне забезпечення реалізації права на соціальний захист із зазначенням обсягу бюджетних призначень/бюджетних асигнувань, видатків на виконання заходів, у тому числі у відсотках від загальної суми бюджету (Табл. 4).

6. Вивчається діяльність структурних підрозділів/фахівців, які забезпечують реалізацію політики громади у сфері соціального захисту (станом на дату проведення моніторингу).

Опрацьовується питання приймання та опрацювання документів з метою визначення права на надання адміністративних послуг соціального характеру (призначення всіх видів соціальних допомог, субсидій та пільг).

Можливі варіанти організації відповідної роботи наведені у Методичних рекомендаціях щодо організації та забезпечення діяльності об'єднаної територіальної громади у сфері соціального захисту населення та соціального захисту дітей, затверджених Наказом Мінсоцполітики № 1029а від 18.07.2018.

7. Реалізація повноважень з питань надання соціальних послуг.

Встановлюється, яким чином забезпечується надання соціальних послуг та суб'єкти, які їх надають (Табл. 11, 12, 15).

Можливі варіанти (Методичні рекомендації щодо організації та забезпечення діяльності об'єднаної територіальної громади у сфері соціального захисту населення та соціального захисту дітей, затверджені Наказом Мінсоцполітики № 1029а від 18.07.2018):

створення комунального суб'єкту в ОТГ, що безпосередньо надає соціальні послуги (зокрема Територіальний центр соціального обслуговування (надання соціальних послуг));

проведення соціального замовлення соціальних послуг (недержавні організації, що надають соціальні послуги, фізичні особи-підприємці);

співпраці з іншими територіальними громадами відповідно до Закону України «Про співпрацю територіальних громад»;

за договором державно-приватного партнерства, державних закупівель, конкурсу соціальних проектів, фінансової підтримки громадських організацій, а також залучення фізичних осіб тощо.

З'ясувати, яким чином оформляються відносини із суб'єктами, що надають соціальні послуги та здійснюються взаєморозрахунки за надані послуги.

Доцільно ознайомитися із Звітом про організацію надання соціальних послуг за формою № 12-соц (річна) та отримати його копію.

Опрацьовуючи питання залучення фізичних осіб (ФО) до надання соціальних послуг з догляду без здійснення підприємницької діяльності (Табл. 12), також має бути з'ясовано:

передбачення коштів для здійснення компенсаційних виплат фізичним особам, які надають соціальні послуги, у складі видатків на фінансування місцевих програм соціального захисту та соціального забезпечення;

на скільки виділені кошти з бюджету ОТГ покривають фактичну потребу у призначенні компенсації;

своєчасність виплати компенсації фізичним особам, які надають соціальні послуги та наявність заборгованості з її виплати;

наявність проблемних питань щодо призначення та виплати компенсації.

Досліджується виконання ОТГ функції щодо визначення потреб населення територіальної громади у соціальних послугах, у тому числі місцеві програми/заходи із забезпечення потреб осіб/сімей у соціальних послугах, розроблені за результатами визначення потреб населення у соціальних послугах, та забезпечення надання соціальних послуг за результатами оцінювання потреб особи/сім'ї (Табл. 7, 13), а також здійснення та порядок інформування населення про перелік соціальних послуг, їх зміст і порядок надання у формі, доступній для сприйняття особами з будь-яким видом порушення здоров'я (Табл. 8), здійснення заходів для виявлення вразливих груп населення та осіб/сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах (Табл. 9).

Вивчається реалізація інших повноважень з питань надання соціальних послуг (Табл. 10), зокрема забезпечення підвищення професійної компетентності/кваліфікації працівників надавачів соціальних послуг, утворених органами місцевого самоврядування; здійснення моніторингу надання соціальних послуг, оцінки їх якості, оприлюднення відповідних результатів; ведення Реєстру надавачів та отримувачів соціальних послуг.

При цьому слід звернути увагу на залучення громадськості до визначення потреб населення у соціальних послугах, оцінки якості їх надання.

При з'ясуванні питання здійснення моніторингу та оцінки якості надання соціальних послуг доцільно отримати копії звітів щодо проведення внутрішньої та зовнішньої оцінок та документів про розроблені за їх результатами заходи з покращення якості їх надання та удосконалення діяльності суб'єкта, що надає соціальні послуги.

Монітори вивчають інформацію про наявність скарг від отримувачів соціальних послуг, що може міститись у журналах вхідної (вихідної) кореспонденції; журналі реєстрації звернень громадян.

8. Вивчається питання забезпечення соціального захисту бездомних осіб та безпритульних дітей (Табл. 16) шляхом з'ясування здійснення обліку бездомних громадян, а також заходів, що здійснюються для запобігання бездомності.

9. Опрацьовується питання надання пільг окремим категоріям громадян щодо безкоштовного проїзду на міських, міжміських та приміських маршрутах (Табл. 17).

При цьому слід з'ясувати:

забезпечення здійснення пільгового перевезення автомобільним та залізничним транспортом;

наявність укладених договорів з перевізниками (автомобільний, залізничний транспорт) про пільгове перевезення пасажирів;

передбачення компенсаційних виплат перевізникам за пільговий проїзд окремих категорій громадян у видатках бюджету ОТГ (у разі відсутності – з'ясувати причини);

наявність обмежень щодо пільгових перевезень автомобільним транспортом (обмеження кількості пільговиків на один рейс, обмеження часу здійснення пільгових перевезень, інші (зазначити їх).

Також потрібно звернути увагу на забезпечення права громадян на пільговий проїзд не лише по території ОТГ, а й на території іншої адм. тер. одиниці (наприклад, жителів ОТГ на території району, міста, області). У разі позитивної відповіді з'ясувати механізм врегулювання цього питання (зокрема шляхом відшкодування вартості квитка ОТГ, надання талонів на проїзд тощо).

10. Забезпечення надання капітального ремонту жилих будинків (квартир) окремим категоріям громадян, які мають право на таку пільгу (Табл. 18).

11. Вивчається питання призначення та виплати допомоги на поховання окремим категоріям осіб (Табл. 19) шляхом з'ясування кількості громадян, які звернулися за такою виплатою та її отримали, а також передбачення кошти на виплату допомоги в бюджеті громади.

12. Досліджуються гарантії щодо соціального захисту населення, додаткові до встановлених законодавством, встановлені органом місцевого самоврядування за рахунок власних коштів і благодійних надходжень, зокрема надання матеріальної допомоги за рахунок коштів місцевого бюджету (Табл. 20).

Доцільно з'ясувати:

умови та порядок надання відповідної допомоги шляхом опрацювання розпорядчого акту, яким відповідна допомога передбачається;

обсяг фінансування на ці цілі;

загальна кількість осіб, які звернулися за її отриманням та яким вона була виплачена.

13. Для отримання повної та неупередженої інформації необхідно:

- визначити осіб, яких планується опитати усно (для уточнення проблемних питань);

- здійснити (за необхідності) фото- та відео- фіксацію.

Після закінчення моніторингового візиту підвести підсумок (довести до відома керівника місцевого самоврядування попередні результати візиту, вказуючи на переваги та явні порушення; надати попередні рекомендації; роз'яснити питання щодо подальших дій об'єкта за результатами актів реагування Уповноваженого).

5.2. У сфері культури

Відповідно до Форми моніторингу забезпечення додержання конституційних прав людини і громадянина на культуру органами місцевого самоврядування в умовах децентралізації (форма додається) моніторингова група:

1. Заносить до Форми дані щодо *соціально-демографічного складу населення та кількості деяких категорій отримувачів культурних послуг* (Табл.1). Дані в розрізі по роках за результатами моніторингу заносяться до таблиць з дати утворення ОТГ.

2. Аналізує питання, пов'язані з *управлінням у сфері реалізації права на культуру*, зокрема з'ясовує (Табл. 2):

- структурний підрозділ (посадова (і) особа тощо) до компетенції якого належать питання організації/надання культурних послуг, кількість одиниць за штатом та фактично працює штатних одиниць.

3. Встановлює *зобов'язання органів місцевого самоврядування з питань забезпечення прав людини і громадянина на культуру в стратегічних та програмних документах ОТГ/ АТО* (Табл. 3): наявність стратегічного або програмного документу (культури, мистецтв, бібліотечної та клубної справи, охорони культурної спадщини, кінематографії та туризму, мистецької освіти, національної музейної політики) в ОТГ та розроблених відповідно до нього заходів стосовно реалізації прав людини і громадянина на культуру з зазначенням рівня участі громадськості у їх підготовці.

4. Визначає *прогрес в реалізації політики із забезпечення прав людини і громадянина на культуру* (Табл. 4).

5. Фіксує *бюджетне забезпечення реалізації права на культуру, у т.ч. на забезпечення пільгових категорій населення з зазначенням статті бюджету, заходу та обсягу бюджетних призначень/бюджетних асигнувань, видатків для утримання закладів, організацій та підприємств культури, закладів освіти мистецького спрямування, культурно-мистецьких програм та інших*(грн/ % від загальної суми) (Табл. 5). Для з'ясування цих питань необхідно перевірити бюджетні запити і бюджетне асигнування галузі; надходження коштів за рахунок додаткових джерел фінансування (не заборонених законодавством).

6. Розкриває стан *реалізації повноважень щодо забезпечення права на культуру (станом на дату проведення моніторингу)*.

При цьому з'ясовується наявна мережа закладів культури (діюча); заклади, робота яких тимчасово призупинена з будь-яких причин (ремонт тощо); закриті заклади протягом звітного року з будь-яких причин; ліквідовано

та реорганізовано закладів; створені культурно-креативні кластери, які охоплюють категорії молоді, осіб літнього віку, осіб з інвалідністю та тощо. Крім того зазначаються випадки приватизації чи зміна форм власності майна закладів, організацій, підприємств культури та закладів освіти у сфері культури, що належать до комунальної власності тощо (Табл.6).

7. Висвітлює рівень *доступу до культурних послуг*, зокрема територіальна доступність закладів культури - відстань від закладу культури до найближчого (найвіддаленішого) населеного пункту у складі ОТГ / АТО (Табл.7).

8. Зазначає *форми доступності* з зазначенням категорій та кількості отримувачів культурних послуг (Табл. 8).

9. Перевіряє *додержання права на користування об'єктами культурної спадщини*, окремо аналізує пам'ятки місцевого і національного значення (документи, що регулює охорону, утримання та використання об'єктів культурної спадщини на рівні ОТГ та АТО; документи, що підтверджують право власності на об'єкт культурної спадщини (відчуження, користування, володіння, управління); кількість внесених пам'яток до Реєстрів відповідно до загальної кількості об'єктів з визначенням у відсотках пропорційно до загальної кількості; стан перебування об'єкту та рівень їх доступності для отримувачів культурної спадщини (задовільний, незадовільний) (табл. 9).

10. Установлює *взаємодію з громадськістю*.

Для цього монітори з'ясовують: а) наявність та активність роботи дорадчого органу з числа фахівців галузі, науковців, представників громадськості та інших (наприклад Ради з питань охорони культурної спадщини тощо); б) рівень співпраці органів ОТГ/АТО з творчими спілками, національно-культурними товариствами та іншими громадськими організаціями (фінансова підтримка, проведення спільних заходів тощо) (Табл. 10).

11. Зазначає про *наявність скарг від споживачів культурних послуг щодо якості та обсягу надання культурних послуг*. Монітори перевіряють відповідну інформацію, що може міститись у журналах вхідної (вихідної) кореспонденції; журналі реєстрації звернень громадян) (Табл.11).

12. Висвітлює стан інформування населення про перелік культурних послуг, їх зміст і порядок надання у формі, доступній для сприйняття. (Табл.12)

Для отримання повної та неупередженої інформації необхідно:

- визначити осіб, яких планується опитати усно (для уточнення проблемних питань);

- здійснити (за необхідності) фото- та відео- фіксацію.

Після закінчення моніторингового візиту підвести підсумок (довести до відома керівника органу державної влади чи місцевого самоврядування попередні результати візиту, вказуючи на переваги та явні порушення; надати попередні рекомендації; роз'яснити питання щодо подальших дій об'єкта за результатами актів реагування Уповноваженого).

5.3. У сфері охорони здоров'я

5.3.1. Моніторинг органів місцевого самоврядування (МР, РР, ОТГ) виконавчих органів влади та їх відповідних підрозділів (СПОЗ).

При цьому необхідно враховувати, що органи місцевого самоврядування формують та затверджують відповідні місцеві програми щодо фінансування заходів у сфері охорони здоров'я, а також є засновниками та власниками закладів охорони здоров'я в межах адміністративно-територіальних одиниць. З огляду на зазначене, під час здійснення моніторингового візиту доцільно проводити зустрічі з керівниками відповідних місцевих рад та їх заступниками, до повноважень яких віднесено питання охорони здоров'я та керівниками відповідних підрозділів (СПОЗ), та отримувати від них зазначену інформацію (в тому числі копії місцевих програм щодо фінансування заходів у сфері охорони здоров'я).

До компетенції керівників органів місцевого самоврядування відносяться питання 1.3–1.5, 2.1, 2.2., 2.3, 2.5., 3.1–3.4, 5.8, 5.13, 6.5, 6.6, 6.9, 6.11, 7.2, 7.6, 7.7, 8.2., 8.3, 9.6–9.9, 10.4, 10.6–10.9, 11.6–11.9, 12.4, 12.7, 12.8, 13.1–13.3, 14.8, 14.9 Переліку питань щодо моніторингу дотримання права громадян на охорону здоров'я, наведених у Додатку 3 (далі – Перелік питань).

Виконавчі органи влади забезпечують виконання відповідних місцевих програм щодо фінансування заходів у сфері охорони здоров'я, контролюють виконання відповідних заходів підпорядкованими установами, організаціями тощо. В тому числі на них покладається виконання заходів, передбачених деякими нормативно-правовими актами Кабінету Міністрів України щодо питань забезпечення деяких категорій громадян та які виконуються за рахунок субвенцій державного бюджету місцевим бюджетам (наведені у переліках нормативно-правових актів наприкінці відповідних розділів Переліку питань). Також виконавчі органи влади розробляють відповідні пропозиції органам місцевого самоврядування щодо розвитку закладів охорони здоров'я, створення та обсягів фінансування нових місцевих програм у сфері охорони здоров'я, забезпечення виконання в межах адміністративно-територіальних одиниць відповідних нормативно-правових актів Кабінету Міністрів України щодо питань охорони здоров'я.

Під час проведення моніторингового візиту здійснюються зустрічі з керівниками відповідних місцевих виконавчих органів влади, до компетенції яких відносяться питання 1.1–1.5, 2.1–2.6, 3.1–3.4, 3.6, 5.1, 5.4–5.8, 5.11–5.13, 6.1, 6.2, 6.5–6.7, 6.9–6.11, 7.2, 7.4, 7.6, 7.7, 8.2–8.4, 9.6–9.9, 10.4, 10.6–10.9, 11.6–11.9, 12.4, 12.7, 12.8, 13.1–13.3, 14.8, 14.9 Переліку питань.

5.3.2. Моніторинг закладу охорони здоров'я

Під час проведення моніторингового візиту з питань додержання права на охорону здоров'я планується та здійснюється відвідування закладів охорони здоров'я (далі – ЗОЗ), переважно державної та комунальної форми власності та зустрічі із керівництвом таких закладів (директори, головні лікарі та, відповідно, їх заступники за розподілом повноважень, завідувачі відділень, амбулаторій, інші керівники ЗОЗ та підрозділів ЗОЗ за потребою), медичними працівниками, що проводять лікування та облік певних категорій пацієнтів, а

також, за потреби, немедичними працівниками ЗОЗ, громадянами та особами, що представляють інтереси інших громадян з питань охорони здоров'я тощо.

Керівництво ЗОЗ безпосередньо забезпечує та контролює виконання підлеглими працівниками ЗОЗ заходів щодо надання пацієнтам первинної та вторинної медичної допомоги відповідно до законів України, відповідних нормативно-правових актів КМУ, МОЗ, інших центральних органів виконавчої влади, що стосуються питань охорони здоров'я, місцевих виконавчих органів влади тощо.

До компетенції керівників ЗОЗ відносяться питання 2.4–2.15, 3.3–3.6, 4.1–4.4, 5.2–5.6, 5.8–5.13, 6.3–6.5, 6.8–6.11, 7.1, 7.3–7.7, 8.1–8.4, 9.1–9.9, 10.1–10.9, 11.1–11.9, 12.1, 12.2, 12.5, 12.6, 13.1–13.3, 14.1–14.9, 15.1–15.6 Переліку питань.

До компетенції медичних працівників, що проводять лікування та облік певних категорій пацієнтів, в тому числі тих, що мають право на пільгове медичне забезпечення, осіб з інвалідністю, дітей, осіб з деякими захворюваннями, яким надаються лікарські засоби та медичні вироби за кошти державного та місцевих бюджетів відносяться питання 2.8–2.14, 3.5, 3.6, 4.1, 4.2, 3.5, 5.2–5.4, 5.9, 6.1, 6.2, 7.1, 7.3, 7.5, 8.1–8.3, 9.1–9.4, 10.1–10.3, 11.1–11.2, 11.6–11.7, 12.1, 12.2, 12.6, 13.3, 14.1–14.3, 14.6, 15.1, 15.2 Переліку питань.

5.3. У сфері охорони здоров'я

Відповідно до Форми моніторингу забезпечення додержання конституційних прав людини і громадянина на охорону здоров'я органами місцевого самоврядування в умовах децентралізації (форма додається) моніторинговою групою:

1. Вносяться до Форми дані щодо соціально-демографічного складу населення, захворюваності та смертності основних груп населення відповідно до соціального паспорту ОТГ (табл.1). Дані в розрізі по роках за результатами моніторингу заносяться до таблиць з дати утворення ОТГ.

2. Аналізується місцева політика з питань охорони здоров'я (табл. 2) на підставі стратегічних/програмних документів ОТГ (зокрема програми соціально-економічного розвитку, цільової соціальної програми, планів розвитку окремих медичних установ, закладів охорони здоров'я тощо). При цьому досліджується питання залучення громадськості до розробки відповідних документів.

3. Встановлюється зобов'язання органів місцевого самоврядування з питань забезпечення права на охорону здоров'я в стратегічних та програмних документах ОТГ/АТО (табл. 3). При цьому до Форми вносяться дані щодо назви стратегічного або програмного документу та роки його дії, а також передбачені ним відповідні напрями, заходи стосовно реалізації прав на охорону здоров'я.

4. Визначається прогрес в реалізації політики із забезпечення права на охорону здоров'я (табл. 4).

5. Фіксується бюджетне забезпечення реалізації права на соціальний захист із зазначенням обсягу бюджетних призначень/бюджетних асигнувань,

видатків на виконання заходів, у тому числі у відсотках від загальної суми бюджету (табл. 5) .

6. Вивчається діяльність структурних підрозділів/фахівців, які забезпечують реалізацію політики громади у сфері охорони здоров'я (станом на дату проведення моніторингу).

Опрацьовується питання приймання документів та опрацювання відповідних державних реєстрів з метою визначення права на надання пільгових медичних послуг, в тому числі забезпечення безоплатними лікарськими засобами деяких соціально незахищених груп населення (призначення та облік лікарських засобів, ведення відповідних державних реєстрів громадян, що мають право на пільги) (табл. 8).

7. Реалізація повноважень щодо забезпечення доступності та безоплатності медичного обслуговування для населення ОТГ (АТО).

Встановлюється, яким чином забезпечується надання медичних послуг та суб'єкти, які їх надають (табл. 6, 7, 8).

створення комунального неприбуткового підприємства (укладання відповідного договору з комунальним неприбутковим підприємством іншого підпорядкування) в ОТГ, що безпосередньо надає медичні послуги (зокрема Центр первинної медико-санітарної допомоги);

проведення та планування замовлення медичних послуг (недержавні організації, що надають медичні послуги, фізичні особи-підприємці);

співпраця з іншими територіальними громадами відповідно до Закону України «Про співпрацю територіальних громад»;

за договором державно-приватного партнерства, державних закупівель, фінансової підтримки громадських організацій, а також залучення фізичних осіб тощо.

З'ясувати, яким чином оформляються відносини із суб'єктами, що надають медичні послуги та здійснюються взаєморозрахунки за надані послуги.

Доцільно ознайомитися із відповідними рішеннями місцевого органу самоврядування щодо організації надання медичних послуг за відповідний період часу.

передбачення коштів для здійснення компенсаційних виплат фізичним особам, які надають соціальні послуги, у складі видатків на фінансування місцевих програм соціального захисту та соціального забезпечення;

на скільки виділені кошти з бюджету ОТГ покривають фактичну потребу у реалізації пільг громадян у сфері охорони здоров'я (станом на дату проведення моніторингу).;

своєчасність виплати коштів за рішеннями місцевого органу самоврядування щодо організації надання медичних послуг за відповідний період часу та наявність заборгованості з виплат;

наявність проблемних питань щодо планування та виплати коштів з метою організації надання медичних послуг, забезпечення доступності та безоплатності медичного обслуговування для населення ОТГ (АТО).

Досліджується виконання ОТГ функції щодо визначення потреб населення територіальної громади у сфері охорони здоров'я, у тому числі місцеві програми/заходи із забезпечення потреб громадян, в тому числі пільгових категорій, у медичних послугах, розроблені за результатами визначення потреб населення у медичних послугах, та забезпечення надання медичних послуг за результатами оцінювання потреб особи/сім'ї (табл. 8, 9), а також здійснення та порядок інформування населення про перелік медичних послуг, їх зміст і порядок надання у формі, доступній для сприйняття особами з будь-яким видом порушення здоров'я.

Вивчається реалізація інших повноважень з питань надання медичних послуг, зокрема забезпечення підвищення професійної компетентності/кваліфікації працівників надавачів медичних послуг, утворених органами місцевого самоврядування; здійснення моніторингу надання медичних послуг, оцінки їх якості, оприлюднення відповідних результатів.

При цьому слід звернути увагу на залучення громадськості до визначення потреб населення у медичних послугах, оцінки якості їх надання.

При з'ясуванні питання здійснення моніторингу та оцінки якості надання медичних послуг доцільно отримати копії звітів щодо проведення оцінок та документів про розроблені за їх результатами заходи з покращення якості їх надання та удосконалення діяльності суб'єкта, що надає медичні послуги.

Монітори вивчають інформацію про наявність скарг від отримувачів медичних послуг, що може міститись у журналах вхідної (вихідної) кореспонденції; журналі реєстрації звернень громадян (табл. 9).

8. Вивчається питання забезпечення соціального захисту медичних працівників, додержання трудових прав, реалізація заходів охорони праці медичних працівників, своєчасної виплати заробітної плати. Окремо необхідно виділити питання заборгованості по виплаті заробітної плати, причини її виникнення, джерела фінансування заробітної плати медичних працівників (субвенція із державного бюджету, виплати відповідно до укладених договорів видатки місцевих бюджетів, інші, не заборонені законом джерела тощо).

9. Опрацьовується питання реалізації державних урядових програм, зокрема програми «Доступні ліки», за якою надаються безоплатні лікарські засоби для деяких категорій хворих (на умовах реімбурсації).

При цьому слід з'ясувати:

забезпечення участі аптечних закладів - суб'єктів комунальної власності, приватної власності щодо укладання договорів із Національною службою здоров'я України щодо реалізації програми «Доступні ліки»;

наявність укладених договорів із Національною службою здоров'я України у аптечних закладів - суб'єктів комунальної власності, приватної власності, які запроваджують діяльність на території ОТГ/АТО;

реалізація реімбурсації аптечним закладів - суб'єктам комунальної власності, приватної власності відповідно до укладених договорів із Національною службою здоров'я України щодо реалізації програми «Доступні ліки»; (у разі відсутності – з'ясувати причини);

наявність обмежень щодо можливості одержання безоплатні лікарські засоби для деяких категорій хворих при реалізації програми «Доступні ліки» (обмеження кількості аптечних закладів у ОТГ, обмеження часу роботи аптечних закладів, інші (зазначити їх).

10. Забезпечення капітального ремонту будинків закладів охорони здоров'я різного підпорядкування.

11. Вивчається питання призначення та виплати допомоги на отримання високовартісної медичної допомоги окремим особам або категоріям осіб шляхом з'ясування кількості громадян, які звернулися за такою виплатою та її отримали, а також передбачення кошти на виплату допомоги в бюджеті громади.

12. Досліджуються гарантії щодо медичного захисту населення, додаткові до встановлених законодавством, встановлені органом місцевого самоврядування за рахунок власних коштів і благодійних надходжень.

Доцільно з'ясувати:

умови та порядок надання відповідної допомоги шляхом опрацювання розпорядчого акту, яким відповідна допомога передбачається;

обсяг фінансування на ці цілі;

загальна кількість осіб, які звернулися за її отриманням та яким вона була виплачена.

13. Для отримання повної та неупередженої інформації необхідно:

- визначити осіб, яких планується опитати усно (для уточнення проблемних питань);

- здійснити (за необхідності) фото- та відео- фіксацію.

Після закінчення моніторингового візиту підвести підсумок (довести до відома керівника місцевого самоврядування попередні результати візиту, вказуючи на переваги та явні порушення; надати попередні рекомендації; роз'яснити питання щодо подальших дій об'єкта за результатами актів реагування Уповноваженого).